

H v a d s e r d u ?

De kongelige Ordeners historiograf, professor *Tage Kaarsted*, udgav i 1986 en bog, som han kaldte *Hædersmænd*. Han skriver i forordet: »Når man i en halv snes år hyppigt har læst levnedsskildringer af de gamle *Dannebrogsmænd*, falder *Jeppes Aakjærs* ord i tankerne:

Velsignede land, hvor i stormvejret bor

et folk, som er øvet i savn!

Bogen indeholder 45 livsskæbner og er efter min mening mere opbyggelig end en mængde såkaldte opbyggelige bøger.

Den menige mand kunne i årene mellem 1808 og 1952 blive benådet fra allerhøjeste sted med *Dannebrogsmændenes Hæderstegn*. Det blev tildelt dem, »der ved klog og redelig stræben for brødreres vel og ved ædel dåd, i en engere kredes har gavnet fædrelandet«.

Dannebrogsmændene skulle indsende en levnedsskildring til Ordenskapitlet, efter at de havde modtaget udmærkelsen, og det er nogle af disse levnedsskildringer, professor Kaarsted har udgivet.

Lad os lytte til den første! Fisker *Anders Jensen*, Harboøre, dikterede dagen før sin død følgende levnedsskildring:

Jeg er født d. 2. december 1837 i Vrilst ved Harboøre af fattige fiskerforældre og har nydt en tarvelig undervisning i den daværende kommuneskole. I en del år tjente jeg som hyrdedreng. Ved mit syttende år begyndte jeg på fiskeriet sammen med en kammerat, Jens Møllerup Christensen. I 1859 blev jeg indkaldt til at aftjene min værnepligt; jeg var inde i ni måneder og var et togt i England og østersøen med fregatten *Thetis*.

Om efteråret 1860 strandede d. 4. oktober et engelsk dampskib *Atrix* med ca. 25 mands besætning ud for Knopper på Harboøre i en storm og meget oprørt sø. Redningsbåden og raketapparaterne var på strandingsstedet, men de fleste af bådens mandskab havde forladt den, da jeg og min føromtalt kammerat kom gående langs ad stranden til strandingsstedet, hvor daværende bestyrer, justitsråd *Claudi* mødte os og opfordrede os til at gå ud med redningsbåden i stedet for dem, der var gået fra den. Vi talte så lidt sammen herom; jeg var ugift, min kammerat var derimod gift, havde hustru og børn; vi blev så enige om, at jeg skulle gå ud med båden, og han skulle have et vågent øje med mig, hvis der indtraf noget.

Vi begyndte så at arbejde med at komme ud med redningsbåden, hvilket også

efter meget besvær lykkedes, og vi nåede det sunkne vrage, hvor besætningen havde søgt tilflugt i rigningen; vi fik 14 mand i båden og kom lykkeligt i land med dem. Vi arbejdede så på at komme ud igen, hvilket også lykkedes denne gang; vi fik 6 mand i båden, men ved landingen denne gang kæntrerede vi, og nogle druknede – jeg husker ikke mere hvor mange.

Min kammerat havde jo hele tiden holdt øje med mig, og skønt jeg lå under båden, som lå med kølen i vejret, havde han dog på fornemmelsen hvor jeg lå, og da båden vuggede lidt, eftersom søen gik ud eller ind, passede han på et belejligt øjeblik og fik fat i mig. Mændene dannede en kæde, hver enkelt mand var et led, min kammerat yderst, og med virkelig livsfare lykkedes det at hale mig i land, hvad jeg ellers umuligt havde kunnet komme; jeg var bevidstløs, da jeg blev halet op, men ved kraftige oplivningsforsøg kom jeg snart til bevidsthed igen, og fra den tid har jeg været fast ansat som båd- og betjeningsmand ved Flyvholm Redningsstation.

I vinteren 1861 blev jeg igen indkaldt til tjeneste i marinen, og her modtog jeg en engelsk redningsmedalje for det før omtalte redningsarbejde; jeg blev også tilbudt en dansk redningsmedalje, men da jeg havde valgt imellem at få den eller 16 rigsdaler, foretrak jeg at tage pengene, da jeg syntes at have mest brug for dem. I 1864 blev jeg igen indkaldt til tjeneste, og derfra modtog jeg senere en medalje for deltagelsen i denne krig.

Om mit mere private liv må jeg endnu tilføje, at jeg blev gift i 1861. Og at vi i vort ægteskab havde 9 børn, hvoraf de tre er døde og de øvrige seks bosiddende her i Harboøre.

Og at jeg for ca. 14 år siden blev en ny skabning i Kristus Jesus. Guds Helligånd og ord kom til at arbejde i min sjæl, og jeg så, at jeg havde levet i synd og verdens væsen borte fra Gud i de mange år; jeg blev meget bange; jeg bad til Gud og Jesus om nåde, og jeg fik virkelig fred i min sjæl i troen på alle mine synders nådige forladelse og har så derfra indtil i dag været en lykkelig mand.

*

Dette blev som nævnt nedskrevet efter *Anders Jensens* diktat dagen før hans død. Han, der nedskrev det, tillod sig at vedføje et lille træk til belysning af *Anders Jensens* karakter. En dag, da han gik hjem fra arbejde, mødte han en mand, som sagde

til ham: »Du går så sært og humper, Anders!« »Ja,« svarede *Anders*, »jeg siger også til mig selv, når jeg har arbejdet en dag, og ikke om aftenen, når jeg går hjem, har værk i mine lemmer: I dag har du skullet, Anders!«

*

Lad os høre endnu en levnedsskildring, denne gang af fisker *Niels Jensen Ruby*, Fjaltring! Han har selv skrevet sit levnedsskildring og levede endnu 13 år, efter at han havde modtaget *Dannebrogsmændenes Hæderstegn*:

Jeg er født i en lille gård i Søndre Ruby i Fjaltring d. 20. december 1847, fem minutters gang til Vesterhavet. Min fader og bedstefader var vesterhavsfiskere som også jeg og min søn efter mig. Jeg blev gift d. 16. oktober 1874. Jeg har en lille ejendom, 5 tdr. land, skilt fra Ruby sogn, hvor der holdes 3 køer derpå, et lille hjem, og jeg lever for resten af fiskeri og den løn, jeg fik i redningsvæsenets tjeneste. Jeg og min hustru havde 4 børn, 2 drenge, 2 piger. De to, en dreng og en pige, døde unge i 20-25 års alderen af tuberkulose.

Hvad mit åndelige liv angår, da har jeg fra mit 15-18 år i lømmelalderen været udsvævende, både kortspil og drik og letfærdig snak og mere. Men jeg takker nu Gud for min moder. Det første, jeg mindes i denne verden, jeg var en to år gammel, var, at min moder lærte mig troen på den treenige Gud og lærte mig at bede, og disse år forandrede mig. Det står den dag i dag i mit hjerte med uudslættelig skrift. Så en aften, jeg gik hjem fra kortspil, blev jeg underlig til mode. Der opkom et suk eller en bøn, og jeg blev som henrykt, jeg syntes, jeg var den treenige Gud så nær, og en røst, der talte: Husker du dette og hint? Jeg bekendte alt for Gud, og bagefter hørte jeg dejlige og gode ord, som jeg ikke kan udsige. Men fra den aften begyndte jeg ret for alvor; jeg læste meget og mange bøger. Jeg tordnede løs til alle, som jeg kom i berøring med. Men efter en del år var gået, kunne jeg ikke længere, jeg sank i knæ under loven; jeg ville gøre mig selv retfærdig, jeg byggede for meget på mine følelser i stedet for at tro det sikre ord, som jeg nu favner i troen, og så høre en forkyndelse om Guds uforskyldte nåde. Da fandt jeg fred.

I denne tro har jeg og min hustru levet til denne dag, og det har været mig en

kraft, når jeg skulle ud til min farefulde gerning, både fiskeri og redningsvæsenets tjeneste, at jeg da havde en almægtig Gud og fader i Jesus Kristus, og en god og kærlig hustru, der med sin bøn har fulgt mig. Det er i korte træk. Jeg har oplevet mere, men dette papir kan ikke rumme det.

Jeg vil dernæst fortælle om mit jordiske liv. Det har ikke været os en jammersdal, men et lille Nazaret, hvor fred, lykke og glæde har været til huse. Vel har vi haft sorg, men den er forvandlet til glæde, fordi vi ved, at de to kære børn er gået bort i troen.

1867 blev jeg ansat ved Redningsvæsenet, og tre år efter kom jeg til København og aftjente min værnepligt som marinesoldat ved panserbatteriet Lindormen. Det ville have været mig en sorg, hvis jeg skulle være kendt tjenestedygtig og ikke kunne tjene min Konge og mit fædreland; min bedstefader var med på Københavns red 1807. Hvad mit politiske liv angår, har jeg alle tider været Venstre-mand. Jeg har i 6 år været medlem af Fjaltring-Trans sogneråd og er medlem af skolekommissionen, som jeg deltager i med lyst.

1868 d. 7. februar strandede barkskibet Louisiana af Bremen i en forrygende storm. Havet gik ind over klitterne. Vi måtte stå i vandet og holde raketstativet og linekassen, at de ikke flød væk. Vi holdt dem mellem hænderne, da raketterne gik af, hvor 32 mand blev bjerget.

1872, d. 22. november: Barkskipet Samarang, hvor 13 mand reddes i en voldsom sø med redningsbåden, og en af redningsmændene blev indeklemmt ved en åre og måtte søge afsked.

1877, d. 1. april: Barken Fanyes stranding, hvor 10 mand reddes, og som var lastet med krudt og patroner, en meget farlig bjergning.

1880, d. 10. november: Tremastet skonnert Adelaide Marie reddedes med redningsbåden 9 mands besætning i en meget svær sø over revlen.

1895, d. 7. november: Under en oversvømmelse mellem Fjaltring og Torsminde gik havet over klitterne og fyldte Torsmindestrømmen, så beboerne måtte opholde sig på loftet, indtil vi kom og lagde til ved husets gavl og tog beboerne ned i båden og måtte landsætte dem i Fjand, Nr. Nissum på grund af en forfærdelig N.V.-storm. 34 mand, kvinder og børn, reddedes.

1890, d. 9. juli: Den meget uheldige øvelse med redningsbåden ved Torsminde, hvor båden kæntrade, og vi alle drev ind under båden i havstokken, hvor søerne brydes imod land, hvor en mand druknede, og en seks stykker af os blev mere eller mindre såret. Det er den eneste gang, jeg nær var druknet, men blev dog reddet.

1893, d. 21. november: Da den store ulykke skete på Harboøre, hvor de mange fiskere druknede, blev vi om morgenen purret ud: en fiskebåd var ankret op ud for Fjaltring; med meget besvær kom vi igen den meget kritiske revle og bjergede 6 fiskere. Det var en af de mest kritiske bjergninger, jeg har været med til. Jeg har været ude 12 gange med redningsbåd og 17 gange med raketter og bjerget 313 mennesker.

Jeg har været formand for et fiskebåds-lav i 25 år, og vi har 4 gange måttet ankere op uden for revlen, hvor redningsbåden har bjerget os. Ligeledes er vi flere gange, siden redningsdampere er blevet stationeret i Tyborøn kanal, blevet bjerget af dem. Disse 2 dampere er til stor nytte for kystfiskeriet.

Vi har med vor fiskebåd bjerget 2 mand, der var gået ud på kanalen og ville i land ud for Fjaltring, men måtte ligge nat-ten over uden for revlen, da det var livsfarligt at gå i land. Herfor skænkede staten os en belønning på 25 kr. pr. mand. Endelig sidste gang:

1905, d. 3. maj blev vi tilsagt til øvelse. Havet var en del i oprør, og nogle svære søer gik ind over revlen; vi plejer at øve os, når havet ikke er helt jævnt. Båden blev aflæsset. sat ned i havstokken, da vi fik en af de store brådsøer, som førte båden og kastede både mandskab og årer op imellem hinanden på land. Vi forsøgte igen, kom ud, men denne gang med en sådan fart, at jeg blev hængende og kom ikke ind i båden, men blev slæbt udenfor. Min broder sprang over bord og fattede mig i kraven. Men bæltet, jeg havde om livet, tog fat i bådens korkbælte, så jeg derved fik et tryk for brystet. Under øvelsen derude mærkede de andre en søv-nig, døsig tilstand hos mig, og jeg kunne ingenting huske, da jeg kom i land; der blev telefoneret efter doktoren, som erklærede det for en blodstandsning til hjernen, og mente, at noget lignende kunne indtræffe i strandingstilfælde; derfor søgte jeg min afsked fra tjenesten, efter at have været der i 38 år, fra 1867 til 1905.

Og for alt takker jeg min Gud, at han har ledet mig igennem verden indtil denne dag.

Og jeg takker underdanigst min Konge, for at den store ære er bevist mig ved at være udnævnt til Dannebrogsmænd.

Fjaltring d. 1. april 1909

Allerunderdanigst

Niels Jensen Ruby

*

Bogen om disse *Hædersmænd* kan ikke mere fås i boghandelen. Men den kan formentlig lånes på folkebibliotekerne.

Den er, som sagt, mere værd end man-

ge »opbyggelige« bøger!

*

Vi kristne kommer alt for let til at anvende store ord og tomme fraser. Gang på gang læser jeg eller hører, at det og det er et »trosforetagende«! Jeg forstår godt, at verden trækker på skulderen, når den hører den slags ting.

Alt, hvad der ikke er af tro, er synd. Men så må alt, der gøres i tro, f.eks. bordbøn, jo være et »trosforetagende«!

Og når du beder til Gud, da er det altså et »trosforetagende«!

Og når du giver en gave til en anden, da er det et »trosforetagende«!

Eller er det kun »store« foretagender, der er »trosforetagende«?

Skulle jeg anvende betegnelsen »et trosforetagende«, da ville jeg anvende det på de fiskere, hver gang de satte deres liv ind på at redde nødstedte ude på søen. Dem vover jeg ikke at sammenligne mig med. Jeg bliver så lille, når jeg læser deres levned beretninger.

*

Hvis nogen vil spørge mig, hvad mit arbejde er, vil jeg svare, at det ikke er et trosforetagende, men en Guds gave. Det er ikke nogen bedrift eller dåd, jeg udfører, men en nåde, jeg modtager. Jeg har aldrig været i livsfare på samme måde som mine brødre, fiskerne og redningsmændene. Jeg har aldrig været fattig som de. Jeg er i sammenligning med dem forkælet. Jeg kan nok være en smule træet engang imellem, men som regel værker det ikke i mine lemmer. I den alder, da de var hyrde drenge eller på anden måde måtte ud at tjene, gik jeg i mellemskole og gymnasium og levede et fornøjeligt ungdomsliv, der ikke krævede ret meget af mig. Hvis de i den himmelske verden udmærkes frem for mig, vil jeg fuldt ud forstå det.

*

Disse hårdføre, beskedne, jævne mænd havde aldrig regnet med nogen udmærkelse for deres indsats. De blev ofte helt overvældede, når der kom besked om, at kongen havde »benådet dem med Dannebrogsmændens hæderstegn«. Det var foreskrevet, at overrækkelsen af hæderstegnet skulle ske under højtidelige former ved en højere embedsmand.

Forfatteren *Carit Etlar* (vi kender alle *Gøngehøvdingen*) skrev i 1840 i en af sine folkelige fortællinger »Smuglerens Søn« om en modig fisker *Jørgen Kruse*, der reddede en fregat fra at blive knust i brændingen ved den jyske vestkyst. Skibets chef indberetter dramaet, og en skønne

dag sætter amtmanden sognets beboere stævne på egnens største gård. Amtmanden kalder Jørgen Kruse frem og siger: »Dit mod er blevet erkendt og beundret, og man har overdraget mig at belønne dig! Træd nærmere, Jørgen!«

Amtmanden tog med disse ord en lille rød safianæske, som herredsfogeden rakte ham; den indeholdt et dannebrogstegn. »I vor Konges navn!« vedblev den gamle mand, idet han blottede sit grå hovede, »påhæfter jeg dig dette udmærkelsestegn; du har gjort dig værdig til at bære det; han belønner dig dermed din dådl«

Et almindeligt udbrud af overraskelse genlød fra hele forsamlingen. Jørgens hue faldt af hans skælvende hånd, to store tårer trængte frem i hans øjne, hans stærke natur var rystet, og han søgte forgæves at skjule den bevægelse, han var i, mens hele forsamlingens blikke rettedes imod ham. Han ville tale, men kunne ikke.

*

Jeg husker fra min ungdom, hvilket indtryk *Oswald Chambers'* ord gjorde på mig: »Jeg vil give alt, om jeg på den store dag må høre disse ord af Herrens mund: Vel, du gode og tro tjener!«

Hvis det bliver tilfældet, hvordan mon den bevægelse vil være, der da overvælde os?

*

Ægteskabet betød meget for alle disse *Hædersmænd*. Den ene efter den anden beretter om, hvad hans hustru var for ham. De frygtede alle Gud og ærede Kongen og holdt ægteskabet højt i ære.

En af dem, oversergent ved Københavns væbnings stab *Niels Andersen*, skriver i sin levnedsbetretning bl.a. følgende:

Den 17. oktober 1883 ægtede jeg en plejedatter af afdøde gårdejer N. Rasmussen i Gammelstrup. Amalie, f. Petersen. I vort ægteskab, omtrent 18 1/2 år, fik vi 11 børn – 4 sønner og 7 døtre – af hvilke den ældste søn døde, da han var 17 dage gammel, medens de 10 lever. Jeg fristede den tunge skæbne at miste min kære hustru den 18. marts 1902 – godt 39 år gammel – idet hun pludselig døde efter et kort sygeleje af lungehindebetændelse.

Det var et smerteligt tab både for mig og børnene at miste hende, som vi alle elskede og kaldte med de ømmeste navne – hustru og moder –. Hun var en ædel og ren karakter og var en trofast ægtefælle og moder, der med nansom hånd forstod at holde orden blandt børnene og bringe hygge i hjemmet. Hvor havde vi det festligt derhjemme, særlig på søn- og helligdage, når arbejdet hvilede, og vi sammen med børnene kunne nyde familielivets

lykke. Derfor blev der så knugende tomt i hjemmet, da hun lukkede sine øjne i døden; og om jeg end har gjort alt, hvad jeg evnede, for at lindre børnene tabet af deres moder så meget som muligt, så synes dog den alvor, der præger de ældre børns stille færden, at tyde på, at de føler tabet dybt; men en moders kærlighed og omhu kan jo heller aldrig erstattes.

Ordsproget siger: »Tiden læger alle sår.« Der gives dog sår så dybe, at tiden ikke formår at læge dem; det er sådanne sår, som tabet af sine allerkæreste frembringer, thi mindets kilde rinder ustandselig og holder såret frisk, og jeg er vis på, at denne kilde for mit vedkommende vil vedblive at rinde, så længe jeg ånder.

Men når minderne og ensomheden somme tider lægger sig knugende tungt over mit sind og truer med at overvælde mig, da toner det gennem min sjæl:

Tænk, når engang i Himlens gyldne
sale
jeg med den ven, jeg her på jorden
fandt,
i lyset om et evigt liv skal tale
og om det liv, der som en drøm for-
svandt;

så lysner det atter for mig, thi
der under det yndigste bælte,
hvor forår og høst sammensmelte,
der alting ved livet sig fryder,
der altid kun lovsangen lyder,

der venter jeg at mødes med min kære forudgangne hustru, ligesom jeg håber, at Gud vil give mig nåde til, at vi på opstandelsens morgen må kunne mødes for hans trone med alle de kære børn, som han betroede os. Derefter retter jeg, om end i stor skrøbelighed, min stræben. Gud give lykke til, at dette nås.

Vort samliv var en travl arbejdsdag for os begge, thi den hurtigt voksende børneflokk lagde beslag på hele vor tid og alle vore evner og kræfter. Lønningen var lille, så der kunne ikke blive råd til videre medhjælp for min hustru, og ved privat arbejde i min fritid måtte jeg søge tilskud til lønningen. Men vi tog fat med frejdigt mod, og vor gerning lykkedes over al forventning, idet Gud øgede indtægterne i samme forhold, som familien voksede, således at vi aldrig trykkedes af økonomiske bekymringer; derfor så vi fortrøstningsfuldt fremtiden i møde og glædede os til den stund, da børnene ville vokse fra hånden, og vi så kunne nyde nogen hvile efter den travle og anstrengende arbejdsdag; men denne lykke forundtes os ikke.

Når jeg nu ser tilbage over vort ægteskab, som svandt så hurtigt, da er det med tak til Gud for al den lykke og alle de mange glæder, han skænkede os deri.

Uagtet ansvaret for og vanskeligheder-

ne med børnenes opdragelse ofte tynger hårdt, så er børnene mig dog en stor trøst, thi de er alle sunde og friske både til legeme og sjæl, og de har arvet moderens rene karakter, flid og nøjsomhed, hvad deres vandel såvel i som udenfor hjemmet vidner om.

Selvom jeg har stræbt efter at udføre den mig betroede gerning så samvittighedsfuldt og godt som muligt, så har det dog ikke kunnet undgås, at mit arbejde somme tider har været mangelfuldt, enten på grund af bristende evner eller som følge af blind selvtillid. Jeg skylder derfor mine overordnede megen tak for den humanitet og overbærenhed, hvorved de ved sådanne lejligheder er kommet mig i møde, ligesom også for alle de gode råd og vink, som de har ydet under min tjene- stes udførelse.

Jeg glæder mig over, at det er lykkedes mig at vinde kammeraters og medborgeres agtelse og tillid. Jeg står i stor taknemmelighedsgæld til de mange, der bistod mig med råd og dåd, da min hustru døde, og jeg ofte var rådvild og forsagt, samt for den kærlighed, hvormed de vedblivende omfatter mig og mine.

*

Dette lille månedsblad skulle gerne være *opbyggeligt*, men når jeg tænker på, at jeg har udsendt det siden 1946, da kan jeg nok komme i tvivl om, hvor opbyggeligt det egentlig har været.

Kierkegaard påstår, at hvis *Martin Luther* trådte frem i dag, ville han sige noget andet end i reformationstiden. Dengang var retfærdiggørelsen ved tro glemmt, men i dag er gerningernes betydning glemmt. Derfor ville Luther med sin vældige røst indskærpe os, at vi skal dømmes efter vore gerninger!

Da jeg læste om disse *Hædersmænd* og sammenlignede mine gerninger med deres, følte jeg straks: de kan lære dig noget!

De lærte mig ikke noget ved at docere, men ved deres eksempel.

Og deres eksempel var deres *vandel i dagligdagen*. Men det er jo også i dagligdagen med alle dens krav, det viser sig, om vi har ladet os opbygge i tro og gode gerninger.

Du føler måske ligesom jeg, at disse ulærde mænd kan lære dig mere end de fleste lærde, og at de har en mere opbyggende indflydelse på dig end mangfoldige opbyggelige bøger.

Det var mit håb, da jeg besluttede at lade dem komme til orde i disse spalter, noget, ingen af dem nogen sinde har regnet med! Men just sådan virker Gud ofte!